פסידא דפועלים לא סיירא לארעיה מאורתא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל ואמר רבא [א]האי מאן דאוגיר אגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים אתא נהרא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל ואמר רבא [ב]האי מאן דאוגיר אגורי לדוולא ופסק נהרא בפלגא דיומא אי לא עביד דפסיק פסידא דפועלים עביד דפסיק [ג]אי בני מתא פסידא דפועלים לאו בני מתא פסידא דבעל הבית ואמר רבא [ד]האי מאן דאגר אגורי לעבידתא ושלים עבידתא בפלגא דיומא אי אית ליה עבידתא דניחא מינה [א] יהיב להו א"נ דכותה מפקד להו דקשה מינה לא מפקד להו ונותן להם שכרן משלם אמאי [ה]וליתיב להו כפועל בטל כי [ו]קאמר רבא [ז]באכלושי דמחוזא דאי לא עבדי חלשי אמר מר שמין להם את מה שעשו כיצד היה יפה ששה דינרים נותן להם סלע קא סברי רבנן יד פועל על העליונה: או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים: פשיטא לא צריכא [ח]דאייקר עבידתא ואימרו פועלים ואזל בעל הבית ופייסינהו מהו דתימא מצו אמרי ליה כי מפייסינן אדעתא דטפת לן אאגרא [ט]קמ"ל דאמר להו אדעתא דטרחנא לכו באכילה ושתיה: סלע נותן להם סלע: פשיטא לא צריכא [י]דזל עבידתא מעיקרא ואגרינהו בטפי זוזא [ב] ולסוף אייקר עבידתא וקם בטפי זוזא מהו דתימא אמרי ליה טפי זוזא אמרת לן טפי זוזא הב לן [כ]קמ"ל דאמר להו כי אמרי לכו טפי זוזא דלא הוה קים לכו השתא קים לכו: רבי דוסא אומר שמין להן את מה שעתיד להיעשות היה יפה ששה דינרים נותן להם שקל: קסבר יד פועל על התחתונה: או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים: פשיטא לא צריכא [ל]דזל עבידתא ואימר בעל הבית ואזול פועלים ופייסוהו מהו דתימא מצי אמר להו ארעתא דבצריתו לי [ג]מאגריי [מ]קמ"ל דאמרי ליה ארעתא דעבידנן לך עבידתא שפירתא: סלע נותן להם סלע: פשיטא א"ר הונא בריה דרב נתן [נ]לא צריכא דאוזילו אינהו גביה זוזא מעיקרא ולסוף זל עבידתא מהו דתימא בציר זוזא אמריתו לי בציר זוזא יהבינא לכו [ס]קמ"ל דאמרי ליה כי אמרנא לך בבציר זוזא דלא הוה קים לך השתא קים לך אמר רב הלכה כר' דוסא ומי אמר רב הכי [ד]והאמר רב פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום וכי תימא שאני ליה לרבי דוסא [ה]בין שכירות לקבלנות ומי שאני ליה [ו]והתניא [ז]השוכר את הפועל ולחצי היום שמע שמת לו מת או שאחזתו חמה אם שכיר הוא

נותן

פסידא דפועלים. גשמים שירדו הפסד פועלים הוא דלא יהיב להו מידי דאמר להו מזלייכו גרס: **לא סיירא מאורתא פסידא דבעל הבית.** דאמרי ליה מי יימר דאדעתא דההוא ארעא אגרתן: **לדוולא.** להשקות שדות: **ואתא מטרא.** והשקה אותה ואינה צריכה לדוולא: **אתא נהרא.** גדל הנהר ועלה ונכנס בחריצין העשויין בשדה ומהן היא שותה ואינה צריכה לדוולא: **פסידא דבעל הבית.** דפועלים אין יודעין במנהג שדהו שיהא נהר עולה להשקותו אך הוא היה יודע: **ופסיק נהרא.** שממנו משקין: **אכלושי דמחוזא.** במחוזא שהוא עירו של רבא היו בני אדם הרגילים לשאת משאות תמיד וכשיושבין בטלים קשה להן: **יד פועל על העליונה.** ואפילו הוא חוזר בו דיכול לחזור בו כדכתיב (ויקרא כה) כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים ומהכא יליף לה (ו)בפ"ק דקדושין (דף כב:): **פשיטא.** דכי גמרי שני סלעים הוא דשקלי: **דאייקר עבידתא.** הוקרו פועלים: **ואימרו.** לשון הפרש ונזור אחור ומתרחק מן הדבר ובלשון המקרא דומה לו כעת במרום תמריא (איוב לט): **פייסינהו.** הרבה תחנונים: **מהו דתימא.** כיון דיד פועל על העליונה: **פשיטא.** דאם סלע יפה מה שעשו נותן להם סלע אלא מה יתן: **לא צריכא דזל עבידתא מעיקרא.** כששכרן היו פועלין בזול: **ואגרינהו בטפי זוזא.** ואלו לא רצו להשתכר כשאר פועלים והוסיף להם זוז כשפסק להן סלע על מליה לא היה ראוי אלא לסלע חסר דינר: **והשתא אייקר עבידתא.** וקם בטפי זוזא ששאר פועלים יטלו עליו סלע: **מהו דתימא.** הואיל ולרבנן יד פועל על העליונה מצי אמרי ליה כו': **לא קים לכו.** לא הייתם יודעים שתהיו ראויין ליטול סלע ואני בכך היה אפשי לשכור ורציתי בדעתכם שלא תתרצו בפחות מסלע ואמרתי להוסיף זוז על שכר פעולה כדי ליטול סלע להשלים רצונכם: **השתא דקים לכו.** שהכל נוטלין סלע כרצונכם על זאת לא התניתי להוסיף: **מהו דתימא.** הואיל ואמר רבי דוסא יד פועל על התחתונה טעמיה משום דתפיס בעל הבית הוא והשתא כי פייסוהו פועלין מצי אמר להו וכו': **סלע נותן להם סלע.** ואם העתיד להיעשות יכול הוא לגמרו בשכירות סלע נותן להם כמה שעשו סלע: **לא צריכא דזל עבידתא השתא.** לכך יגמור בסלע אבל בשעת התנאי היה מליה ראוי ליותר מסלע והן כשפסקו על כולה ב' סלעים דחוקים היו ואוזילו גביה: **מהו דתימא.** הואיל ולרבי דוסא יד פועל על התחתונה נימא להו בציר זוזא אמריתו לי בציר זוזא שקולו והרי הכל עושים מליה בסלע טלו אתם כמה שעשיתם סלע חסר זוז: **קמ"ל.** דאמרי ליה כי אמרינן לך אדעתא דלא קים לך לעשות בסלע ורצינון שאי אפשר(ז) להוסיף נתרצינו אנו לסלע דהוה פחות מכדי שכר פעולה: **השתא דקים לך.** אי אפסינו בפחות מיכן שהרי בסלע נתרצית: **שכירות.** שכיר יום: **שאני ליה בין שכירות לקבלנות.** דגבי שכירות איתא להאי טעמא דעבדי הם(ח) ולא עבדים לעבדים אבל בקבלנות אין זה עבד אלא לעצמו ורבי דוסא בקבלנות איירי כדקתני קיבלו קמה לקצור ודרך בשכיר יום:

נותן

דאגר אגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים. משמע הכא דהלכה כרבא דליכא מאן דפליג ותימה דאמר כמי שאמרו (גיטין דף עד: ושם ד"ה רבה) ההוא דאמר ליה לאריסיה כ"ע דלו תלתא ושקלי ריבעא ואת דלי ארבעה ושקול תלתא לסוף אתי מטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא אצטריך ומפרש טעמא דרבה משום דמשמיא רחימי עליה ומוכח התם דהלכה כרבה וי"ל דדוקא באריס שיורד לקרקע באריסות נותן לו השליש אפילו אתי מיטרא מספק דשמא לא אתי כמו שאר אריסי דשקלי ריבעא אפי' אתי מיטרא לא יצטרך לדלות תלתא אבל הכא פועלים שאינם אריסין אלא נותן להם שכירות על המלאכה אפי' התחילו במלאכה אין להם ליטול אלא לפי מה שעשו כיון דלא נחתי לארעא להיות בחזקת אריסין: **ואתא** מיטרא בליליה פסידא דפועלים. לספרים דגרסי בליליא צ"ל דמיירי בסיירא לארעיה דבלא סייר לא הוי פסידא דפועלים כדאמר רבא בההוא דלעיל ואצטריך הך דהכא לאשמועינן דבאתי נהרא פסידא דבעה"ב (א) דאע"ג דסיירו לארעא דלעיל בההיא דריפקא לא שייך לאשמועינן באתא נהרא דאין רגילות על ידי גידול נהר דתיתמלי ארעא מיא שלא תהא ראויה לריפקא בשביל כך ומההוא דדוולא דהכא אפילו הוה מפליג בין סיירא ללא סיירא לא הוה שמעינן מינה ההיא דריפקא דה"א דגבי ריפקא אפילו סיירא לא הוי פסידא דפועלים דלא היה להם לידע דתיתמלי מיא כ"כ ע"י מיטרא שלא יוכלו לרפוק בה אבל הוא מכיר קרקעו שהמטר מונעה מריפקא ולא היה לו בבקר להוליכם שם וצ"ל דהכא גבי דוולא אפי' לא סיירא הוי פסידא דפועלים ולהכי לא מפליג בה בין סיירא ללא סיירא כבאידך דהתם אי לא סיירא לא הוי פסידא דפועלים לפי שהפועלים אין להם לידע שהמטר ימנע קרקעו מריפקא אבל בדוולא רוב השדות מתמלאות בהם יאורים על ידי המטר ולא היה לו לירא יותר מפועלים ולא פשע במה (ב) שהוליכם שם: **ופסק** נהרא בפלגא דיומא. הכא נקט פלגא דיומא משום דבפלגא דיומא עביד דפסיק טפי על ידי שדולין ממנו להשקות השדות: **עביד** דפסיק פסידא דבעה"ב. גבי ואתא נהרא דלעיל לא מפליג בין רגיל למיתי ללא רגיל דסתמא עביד למיתי שלכך יש בו חריצין להוליך המים בכל השדה ולא מפליג בין בני ההוא מתא לבני מתא אחריתי דאפילו איתנהו בההוא מתא הוי פסידא דבעה"ב דאין להם לידע ענין שדהו אם בא מן הנהר לתוכה אבל אם פסק הנהר יודעין כל בני העיר:

יד פועל על העליונה. כלומר אינה על התחתונה כדקאמר רבי דוסא שפוחת להם מה שצריך לשכור פועלין ביוקר:

רב

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פ"ט מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלד סעיף ג [רב אלפס כאן ובגיטין פ"ו דף קפ.]:

כ ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

כא ג ד ה מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלה סעיף א:

כב ו ז טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף ה:

כג ח ט טוש"ע שם סעיף ו:

כד י כ טוש"ע שם סעיף ה:

כה ל מ טוש"ע שם סעיף ו:

כו נ מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלג סעיף ד:

כז ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

מסורת הש"ס

א) פי' שהפועלים בני אותה העיר יודעים מנהג הנהר. הרב המגיד, ב) פי' הרמב"ם חופרי אדמה, ג) [נ"ל מאגרייכו. יעב"ץ], ד) כ"ק קטז: לעיל י., ה) [עי' תוס' קדושין ח. ד"ה מנה שלא], ו) [לעיל יו. וב"ק קטז:], ז) [תוספ. רפ"ח], ח) [ויקרא כה].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואתא וכו' ואע"ג דסיירו: (ב) בא"ד ולא פשע במה שלא הוליכם שם:

גליון הש"ס

גמ' בין שכירות לקבלנות. עיין לעיל דף מח ע"א תוס' ד"ה והא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ויהיב להו תא"מ: [ב] שם ולסוף. נ"ב בשעת עשייתן החלי:

מוסף רש"י

פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום. שאינו שלו כעבד שאם בא לעווב לו שכרו מכאן ואילך ולחזור בו יחזור בו (לעיל י.).